

Numărul 50. Oradea-mare 15/28 decembrie 1902. Anul XXXVIII

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe 1/2, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

De Crăciun

— Obiceiuri populare românești din comitatul Hunedoara. —

Afară ninge întruna. Se apropie mos Crăciun cu bucurii și veselie. Sate și orașe se găsesc de sărbătoare.

Fără voie îmi vine în minte sătulețul meu drag de la ripa Mureșului. În ședătoare, ficiorii s'au împărțit deja în cete de colindători. — Pentru „dobă“ s'au ales vre-o 12 inși dintre junii de însurat; pentru „steauă“, 8—10 dintre ficiorii de mijloc; dintre băețandrii s'au ales „Craii“.

Ocupându-me aici în aliniamente generale de obiceiurile de Crăciun din satul meu natal, voi tăcea rolul crailor, care e import strein făcut în timpurile mai noue; me voi restringe exclusiv numai la obiceiurile, ce le cred mai neaoșe.

Constituiți în grupuri de colindători, junii caută casa cea mai potrivită unde să se găzduiască în timpul probelor. Sunt preferite locurile cu față mare la casă. Aci în fiecare seară convin să învețe colinde din gura celor mai „meșteri“; rid, glumesc și își petrec ea în ședătoare.

Din bună vreme colindătorii „dobași“ cer de la înaintașii lor, doba cea mare moștenită de la strămoși și dacă simțesc lipsă întind ei o nouă „pele de căne“ preste ea. Doba se bate cu un singur băt,

făcut din lemn de fag ori goron. De obicei dobaș se alege un june care a cătănit. Pe lângă dobaș colindătorii aceștia duc cu sine și un flueraș.

Stelarii, la gazda lor, se îngrijesc de-o stea mare, cu 4—5 colțuri. Tot între două colțuri spânzura lanțuri de hârtie văpsită. În frunte steaua e împodobită cu felurite figuri compuse cu un gust rafinat din colorii frumoase. La spate steaua e provădută cu clopoțele și e sprijinită de-o rudă lungă ca de un stat de om. O poartă stelarii pe rând.

Precând aproape în toate locurile locuite de Români e obiceiul să se colinde în seara de ajun, colindătorii noștri fac abatere. Ei colindă numai ziua și încă așa, că în ziua dintăiu cutreeră satele vecine, iar în a doua rămân să distragă comuna lor.

În seara de ajun se petrece în comuna noastră o datină de toată frumșea. Se împărțesc „pizărâi“ (colăcei) săracilor. Cam pe vremea când se ivește luceafărul de seară, trag clopotele la biserică și poporul credincios în pâlcuri dese se îndreaptă spre lăcașul sfânt. Din fiecare casă mai cu stare merge cineva ducând în „straiță“ un co-

lăcel mai mare și mai mulți din cei mărunți. Busunările tuturor sunt pline cu boambe de cucuruz.

În biserică fiecare om lipește lumină de ceară curată de stup — de cel mai mare dintre „pizărâi“ și o aprinde, apoi o dă cuiva de pomană cu colăcel

N. Petra-Petrescu.

cu tot. La sfârșitul inseratului, părintele binecuvântă pizărâii aduși, apoi se roagă un pic pentru „mana cerească”. La un semn dat de diacul, fiecare își vâre mâna în busunar și grabnic aruncă cucuruz în largul bisericii strigând tare: „rod în cucuruz!”

La eșirea din biserică, cei săraci se înșiră — în curte — în două rânduri lungi și țin strățile căs-cate, iar cei cu pizărâii, se plimbă pe dinaintea lor împărțind de pomană și în dreapta și în stânga.

Împărțirea pizărâilor se face cu gândul creștinesc, ca și morții să aibă ceva bucurie asupra Praznicului.

E ziua Nașcerii. De odată cu revărsatul zorilor, colindătorii noștri schimbați de sărbătoare cu cloaceci albi ori suri, cu cojoc sub laibăru vinet de tîrg, cu cisme scipicioase ca oglinda în picioare și cu căciulă de miel împenată pe cap, între sunete de veselie pleacă la colindat prin satele vecine.

Pe când iese popa din liturghie, satul nostru fierbe de bubuitul dobiei, cântecul fluerii, de strigăte și chiuituri. Aă intrat să ne salute colindătorii din vecini!

Oaspeții sunt primiți pretutindeni cu căldură. Dobașii se aud de departe când se apropie de o casă. Gazda căsii le iese înainte și le deschide ușa curții. Întrând în casă, dobașul de trei ori „dubăeșce”, la care semn colindătorii iute se grăpează în cercuri de câte patru-cinci; tot doi cu doi se țin îmbrățișați în cercul lor. Dobașul dă semn, și un grup începe colinda, apoi alternative fiecare grup cântă câte-un vers următor până ce se sfârșește colinda. Are un farmec nespus de dulce astfel de cântec alternativ, unde simți cum monologul trece în dialog, trialog etc. așa, că monotonia colindii dispare, iar locul îl ia o variație ce te gădele, uimeșce și te înalță.

În felul diletanților de teatru — ambulanți, colindătorii noștri aă un repertoriu bogat. Mai tot la a treia casă auți altă și altă colindă. În cântare ei țin cont de împrejurările căsii unde se află, Astfel înaintea bogătanilor bătrâni se produc cu „colinda boierului”; care a apucat în raiu :

La mijloc de rai,
La masă galbină,
Galbină de peatră.
Giur pregiur de masă
Scaune direasă.
De-asupra pe masă,
Covor de mătăsa.
La mijloc de masă,
Născut-o,
Crescut-o,
Măruț mărgărit
Măndru de 'nflorit,
Cu flori de argint.
Merele-s de aur... etc.

Ori se folosese de „Colinda Sf. Nicolae” :

Colo 'n josu mai în jos
Este-un câmp mare, frumos.
În mijlocul câmpului
Este-o masă dalbă 'ntinsă
Cu făclii dalbe daprinse.
Da la masă cine-mi șede?
Șede-mi zeu și Dumnezeu.
Pe-al doilea corn de masă
Șede-mi Petru cu Sân-Petru.
Pe-l triilea corn de masă
Șede-mi Ion cu Sântion

Pe-al patrălea corn de masă
Șede-mi șfecia¹ Niculae².

Sfântul Nicolae ține ascuns în busunar un păhar de criștar.

În fundul păharului
Scrisă-i loza vinului.
În uzna³ păharului,
Scrisă-i luna și lumina.
În toarta păharului
Scrisă-i raza soarelui.

Dumnezeu cere de la sf. Nicolae să-i vîndă lui păharul :

Său pe buți cu bani mărunți,
Său pe sute de florinți,
Său pe caré cu comoare,
Său pe sate cu dolace.⁴

Sfântul Nicolae se escusă :

Când păharul mi l-ai dat,
Pe mini tare m-ai jurat,
Io păharul să mi-l țin,
Să mi-l țin, să mi-l inchin
Pe la boieri de-i bătrâni,
Ca — aceia-s oameni de-i bun.

Dacă stăpâni casei aă ficiorii junii lângă ei — dobașii cântă „Colinda junelui” :

Roagă-mi-se roagă
Cesta giunelaș,
De ce vîntu-i lin?
Vîntu ce⁴-mi bătea
Cerbii ce-mi scornia
June-aleșuia,
La peatra mușciată,⁵
Toți cerbi s-abată
Și să-mi beie apă.

Junele trase arcul să săgete cerbul, dar acesta se roagă frumos :

Nu me săgetă,
Gios m'oiu dăplecă,
În coarne te-oiu lua,
Sus te-oiu aruncă:
Peste nouă munți,
Peste nouă curți,
La livădii verdi,
La isvoare reci;

unde vin fete de Greci, dintre cari el poate să-și aleagă pe cea mai frumoasă.

În casele cu fete de măritat aușim colinda „Linii Rosolinii”.

— Ce rînd maico, asta-i rînd,
„De-cu-seară” prin grădini,
„Miez-de-noapte” la fereastă,
„Zori-de-ziuă” 'n ușa noastră?

întreabă frumoasa Lină pe mă-sa, mirată, vedînd trei „feți” rătăciți pe la casa lor. Mamă-sa îi spune, că aceia sînt pețitorii ei :

— Vin la mini, te cer pe tine
Și cer fico mult cu tine!
Cer plugul cu șase boi
Ș-o mîie dalbă de oi
Și cincî-zeci de berbeci

și pe de-asupra mai cer murgul din stava de caț. Lina încredută în frumșeța sa cearcă să liniștească pe mamă-sa. Îi spune că la nedei va amăgi cu cân-

¹ Sfântul.

² Margine.

³ Avuții.

⁴ „Ce” în cazul acesta exprimă „grabă mare”.

⁵ Cu mușchi.

tecul seŭ pe „Zori-de-ziuă” și va fi nevasta lui și cu mai puțină zestre. Se roagă înse :

— Din stava mare de caŭ
Numai murgul să ni-l daŭ,
Să ne fie de 'mprimblare
De la noi, până la voi,
C'asta-i fala fratilor
Și cinstea părinților.

În casele unde nu sŭnt nici junĭ, nici fete mari, e obiceiŭ să se cante colinda lui „George Tinerel” :

'Nainte de curți,
'Nafară de porți,
Născut-o, crescut-o
Verde-un vișinior,
Galbin pălinior.

La umbră se recoreșce :

George-l Tinerel,
Voinic gingășel,
Cu cujmă de miel,
Miel prea sugurel.

Nălțatu 'mpărat i se imbie să-i fie nănaș la botez și cununie :

Când ti-i boteză
Și ti-i cunună;
Io te-oĭŭ boteză
Și te-oĭŭ cunună!

Când George îi spune că el e botezat și cununat, împăratul cearcă să facă tĕrg cu nevestele :

Haide să schimbăm
Grupănesele!
Că io ț-i-eiŭ mai da:
Buți cu bani mĕrunți,
Sute de florinți,
Galbinĭ dabruzeŭ.

George nu se invoieșce :

— Că și io-iŭ davea
Buți cu bani mĕrunți,
Sute de florinți,
Galbinĭ dabruzeŭ
Mai albĭ ca ai teĭ!

La sfĕrșitul colindĭi dobașul face sgomot. Atunci, gazda cășii se apropie cu un colac de grău curat, mare așă, de — lup să fi de flămând — și te saturei cu el singur. Ca pupăză pe colac, se aduce cărnaț afumat ori „coaste de porc”.

Cel mai de frunte dintre ficiorĭ pășeșce plin de îndrășneală înaintea gazdei, prinde colacul cu amĕndoue mânilor și il tot mișcă în sus și în jos ca popa părăstasul și zice cu mândrie :

Io mi-s copil mic de școală
Cu cămeșă scurtă-n poală,
Cu pĕruțul rățezat,
Am trudit de-am învățat
A cĕlĭ și-a sloveni
Și 'ncă o țtră ș-a scria;
Dumnivoastă de nu mi-ți crede,
Aduce-mi-ți un cărbune
Să ve scriŭ mare minune!
Că în aceasta zi mare,
Chiselita cinste n'are,
Până-n postu cel mai mare;
Numai colacul cu cărnaț
Ne ține noue saț.

— Dumnezeŭ să trăiască la mulți ani gazdele cășii !”

De cumva gazda cinsteșce bani, mulțămĭta e aceasta :

Mulțămim la giupănu și giupăneasa
Pentru un taler, doi,

Să ne putem luă nădragĭ noi,
Strinși bine pe la pulpe
Să putem fugi după vulpe.
Vulpea fu tare vicleană
Noĭ picarăm ficiorĭ de cătană!

Colaciĭ se înșiră pe coada (ruda) unui furceriŭ¹ și doi ênși il poartă ținĕndu-l de capeți. Carnea și cărnații se vĕră în străți de pele.

(Finea va urmă.)

Emil V. Degan.

În iubire.

Soției mele.

*Ce simt, — e-o taină, — când te-approiŭ
Să-ți sprijinĭ capu 'ncetșor
De peptul meŭ. Fiuța 'ntreagă
Cuprinsă mă este de flor.*

*E-o taină, căreia 'nțelesul
Nu caut nici de cum să-l șciŭ,
Căci imĭ ajunge mulțămirea
Că lângă tine pot să fiŭ.*

*'Mi-ajunge-acea emoțiune
Ce-o simt în sufletu-țĭ vibrând
Și-mĭ cucereșce într'o clipă
Voință, inimă și gând.*

*Iar când privirea ce-țĭ rĕșfrânge
Adăncurile sufleteșcĭ
În ochiŭ meŭ se oglindeșce,
Atuncea vĕd căt me iubeșcĭ.*

*Și taina-șĭ lasă înțelesul
În întregime-a fi ghicit :
Te simt prin mine fericită,
Me simt prin tine fericit.*

N. Rădulescu-Niger.

Cugetări.

Un suflet nobil e ca o flacără ce se ridică la cer. *Petit-Senn.*

Adevĕrul se spune prin puține cuvinte, iar minciuna prin cele mai frumoase și meșteșugite frase.

Dracul nu face punctĭ și bisericiĭ, ci întinde curse și pĕdică.

Cine vrea să fie sfânt, nu doarme pe așternut moale.

¹ Furcă de fer.

Boer bătut la seara domnească.*

I

Erá o noapte frumoasă și caldă din luna lui maiu 1825. Luna argintia turnul bisericii Dintr'o zi. În față cu biserica la poarta casei lui Băjescu, stătea de vorbă acesta cu logofétul Costache și cu Ioniță Măinescu Craioveanu și cu mai multe femei din vecinî. Venise vorba despre întemplerile zilei.

— Auđit-ați îndrăsneală? zice Băjescu. Nici până astăzi, după doué luni și mai bine de zile Aga n'a putut aflá ce slugitor din Vlașca a adus pascvelurile la casa Banului Crețulescu.

— Da bine, boerul Băjescu, întrebă logofétul Costache, șcii dumneata lámurit cum s'a petrecut fapta?

— Șciú cu bună incredințare. La 1 maiu, un slugitor din Vlașca vine la casa Banului Crețulescu, care locușce față în față de curtea lui M. S. Vodă. Boerul nu erá acasă, ci dus la biserică. Slugitorul dá în mâinile vátavului o legătură cu scrisori și apoi se face nevédut. Banul, întors de la biserică, desface legătura și găseșce în ea o mulțime de scrisori pecetluite cu ceară neagră. Una dinele, erá pe numele lui și se zicea în ea că Banul să împartă pe celelalte la adresele lor. Erá o scrisoare și pentru M. S. Vodă, alta pentru fiul seú marele Postelnic, altele către frații lui Vodă, peste tot vre-o 22 de scrisori către toți boerii din Divan.

Bétránul Ban le împărți și când colo, ce vede? Erau în scrisori numai pascveluri pline de vorbe urite și de amenințări. Vodă adună în pripă toate scrisorile acestea, amenințând cu surghiun pe boerii cari nu le-ar da pe dată.

— Și ce se alese din toată daravera? întrebă Ioniță Măinescu Craioveanu.

— Ce să se alegă?... Tevatură goală...

În acel moment trecea prin umbra bisericii un om legat la cap cu șal și cu giubea lungă pe de-a-supra, tănuindu-și obrazul ca să nu-l cunoască.

— Uite, șopteșce Nuța către Măria Clucereasa, soția logofétului Grigorie, vecin cu casa lui Băjescu; uite! Cine o fi și ăla de se furisează pe lângă zidul bisericii?

Și zor pe femei să afle cine erá omul cu șal la cap legat și cu giubea lungă de-a-supra hainelor.

Logofétul Costache, fiul Nuței, ținea mult să placă Clucereșei Maria.

— Las pe mine, cocoană, că-l dáu eú de rost, o să-l urmărez de aproape pân' voi aflá cine e.

Și se ia după densusul, la mică distanță, dar nu fără ca individul să bage de seamă că erá urmărit. Necunoscutul apucă, pripindu-și pasul când la dreapta când la stânga tot în umbra caselor, trecu pe lângă clopotnița de la poarta Sf. Sava, până ce intră în ulița ce merge în Țigănie; aci l-a perdut din vedere.

— Nu se mai vede, zice în sine logofétul Costache, dar seamănă leit cu tinérul boer Bărbucică Catargiu, cu care adese ori logofétul Costache petrecuse în chioscul de la Ferăstrău.

Costache se intoarse la grupul ce-l așteptá la poarta lui Băjescu, cam umilit, căci nu isbutise să afle cu siguranță cine erá necunoscutul, care cu atâta grije se aciúia pe sub ziduri.

— Ei, veți logofete Costache că te-ai láudut

degeaba că ești *isciuzăș* (istet), zice jupâneasa Maria. Și femeile de la olaltă rid de mutra lungă ce face logofétul Costache.

— Ei, ce-o să fie, adaoge a zice Ioniță Măinescu Craioveanu; o fi vre-unul din boerii cari tot clocesc zaveră împotriva lui Vodă. N'ați auđit că până și boerul Filip Lenș e surghiunit de Vodă la monastirea Tismana, că l-ar fi aflat în viclenie pe lângă Turci ca și pe neguțitorul Báltărețul.

— Ce să zici! exclamă Băjescu; i-a venit pofta și *cupetului* (neguțitorului) să mai mēsoare cu banița galbenii visteriei, nu s'a săturat măsurând milioanele lui. Numai șcie Vodă Grigorie Ghica ce face! O să răpună el pe toți dușmanii lui...

II

Necunoscutul isbutise să scape de urmărirea logofétului Costache infundându-se printr'o hudiță întunecoasă, ce din Șalari dádea spre Curtea-Veche și de aci intrase în cafeneaua de la hanul lui Manuc-bey.

La o masă în fundul cafenelei trăgea din narghilea un bešliu turec din ceata lui Baș-bešli-aga Ahmet-bey. Lângă el, cu felegeanul de cafea în zarf de metal ordinar, amână, se aflá Ingea Rușciuciu.

Pe dată ce acesta zări intrând pe necunoscutul, lăsă pe masă felegeanul cu cafea și inaintă spre densusul.

— Am fost, stăpâne, zice el cu glas ca să nu fie auđit de către nimenea altul din numeroșii clienți ai cafenelei. Am fost, duduca e acasă, iar sár-darul Niculae, tatăl ei, e trimis de M. S. Vodă ca mumbașâr (executor) la adunarea șoimilor pentru Țarigrad.

— Toceai bine, gândi necunoscutul. Vorbit-ai cu fata? adaose el și întrebă pe Ingea, care nu erá alt cineva decât arnăutul seú.

— M'a dat afară, amenințându-me cu bătaia slugilor... dar nu face nimica! Ea n'a ascultat de vorba mea; dar cum să nu asculte de graiul dtale, boerul? Am aflat numai că fata este logodită cu logofétul Costache...

— Cu logofétul Costache? Cu acel om de nimica care adineoarea me urmăria să vadă cine sînt? Vino cu mine Inge... ai tu destulă putere să ia în cârcă pe duduca Mărioara și s'o duci după mine... N'avea grije, în bastonul ăsta am șiș; te apăr eú de slugi și de ori cine ne-o sta împotriva.

— M'am gândit la asta, stăpâne, și iacă am arvonit cu ceva bacșiș pe bešliul Ibrahim de la casa de Beilic... O să ne ajute și n'o să șcie decât el și noi de cele petrecute.

— Bine, Inge, să mergem.

Eșiră tustrei din han și se îndreptară spre podul Beilicului. Un răspintias ațipind lângă ruinele Curții-Vechi strigá cu glas de bețiv, o bicinuitul „*te vèd! te vèd!*” dar puțin se interesá să șcie unde pot merge acești trei oameni la ora inaint ată a nopții, fără felinar, împotriva Nizanului (regulamentul), care opreșce umblarea pe strade la o oră așa de innintată.

Luna își isprăvise calea sa pe cer și întunerecul succedase, întunerec sporit prin umbra clădirilor în stil oriental, cari strimtau pe de o parte și pe de alta strada Podu-Beilicului. Strada erá pustie. Se auđiau loviturile tocurilor celor trei indiviđi lovind

* Din ultimele scrieri ale autorului.

De ziua lui.

bărnela podului și sgomotul acesta deșteptă câinii din mahala, singurele ființe cari încă nu dormiau în această parte lăturalnică a Bucureștilor.

III

Într'o infundătură de lângă biserica Sf. Ecaterina, la o casă mică licăria prin fereastră despre stradă o luminare de seû. La acea fereastră bătuse cu câteva minute înainte logofetul Costache. O tinere fată îi deschise ușa.

— Ce mai bine făcuși, dragă Costică, că veniși, că nu șciū ce am, dar simț o grije mare la inimă, fără să-mi dau seamă din ce pricină.

Costache apucă amândouă mâinile tinerei fete într'ale sale și depune o caldă sărutare pe fruntea ei.

— Alungă ori ce grije, Mărioară... logodnicul teū e lângă tine! Și eū am avut nu șciū ce grijă, câteva zile de când te-a zărit împreună cu mine la Ferăstrău, tinerele boer Bărbucică Catargiu. Te-a găsit că ești fată frumoasă!...

— Da, și cuminte, boerule, i-am zis eū.

— Frumoasă și cuminte! adaoșe el a zice căutând din ochi să te mai zărească când luntrea te ducea la mal împreună cu tatăl teū. Ei, da ce ne mai frământăm mintea cu d'alde astea! N'ai să fii tu, cum o trece luna lui maiū, când nu-i bine să facem nuntă, n'ai să fii nevăstică mea?

Ambii amoroșai ieșiră din casă în curte, pe prispa lângă un nuc bătrân, ca să nu deștepte vorba lor pe bătrâna doică și pe un argat, singurele ființe cari se mai aflău sub acelaș acoperământ.

Mărioara eră nu numai frumoasă, dar în adăvăr și cuminte. Numai după ce Costache schimbăse veriga de logodnă sub binecuvântarea tată-seū, consimțise să aibă întelneri cu el. De altmintealea și acesta eră mai de treabă decât reputaținea. Șciea lumea că el cam făcea berbăntlăcuri ca bun prieten al tinerele Bărbucică Catargiu, împreună cu acesta, prin ale măhăleli ale Bucureștilor. Nu odată straja spătăriei, i-a dat în primire pe amândoi străjei lui Aga, iară acesta se grăbiă să le dea drumul, că doar nu de geaba eră Bărbucică fiul paharnicului Ștefan Catargiu. Ce să-i faci? E tiner... *hursuzlăcul* e pentru bătrâni iar nu pentru niște holtei ca Bărbucică și ea prietenul seū Costache logofetul de la Departamentul de Opt (Curtea de Apel.)

Abiă se aședăseră ambii tineri pe marginea prispei lângă nuc, când de odată aud zgomot în lăuntrul casei. Costache se repede urmat de Mărioara.

— Ajutor! ajutor! hoții! strigă bătrâna doică Tudosia.

La strigătele ei se deșteptase din camera vecihă argatul și alergase la locul de unde porniau strigătele.

Când ajunse acolo logofetul Costache, se isbi piept în piept cu Inge arnăutul. Cât vedū acesta pe Mărioara, face semn beșliului Ibraim s'o înșfoace în brațe. Costache se repede asupra turcului. Mărioara țipă. Necunoscutul ridică bastonul asupra lui Costache. Acesta apucă de baston, iar șișul din el rămase gol în mâinile lui Bărbucică Catargiu, căci dănsul eră necunoscutul urmărit de logofetul Costache. Toate acestea se petrec la slaba lumină a candelii, care arde misterioasă înaintea iconostasului.

— Al dumneata ești boerule Barbu! strigă

Costache repedindu-se din nou asupra tinerele boer și apucând cu voinici pumni pērul negru de pe care sbură la o parte fesul și șalul de broboadă.

— Lasă-me de pēr, Costache, strigă Bărbucică, ori te ucid!

Și fără de a mai așteptă răspunsul acestuia, implântă șișul în mēruntasle nenorocitului logofet. Acesta cade inanimat, pe când beșliul și arnăutul vedūnd moarte de om, se opresc, îngroziți, și dau drumul Mărioarei, care și ea, cuprinsă de spaimă, leșină pe patul doiciei.

— Ce-ai făcut boerule! zice Inge; moarte de om? O să fie reū de noi și de dta, că nu-i glumă cu Vodă Grigore Ghica.

IV

A doua zi, la Curtea domnească, Nuța, mama logofetului Costache, în genunchi în curte așteptă să-i primească cineva jalba. Pe una din ferestre o zări Domnița Porfira, sora lui Vodă. Ea ordonă să fie adusă sērmana femeie înaintea ei, îi primii jalba și o duse însăși împreună cu femeia până la Domnitor.

În ziua de 19 maiū, Domnitorul chemă Divanul să judeee pe boerul ucigaș.

Divanul rēndui cereetare la fața locului și constată că „păritul Barbu este cel vinovat. Pentru a a căruia faptă cercetându-se pravilele s'au găsit la pravila țerii list. 81, cap. 4, zicēnd:

„Cine fiind copil mic, sau nebun, sau smitit la mințe, va omori nevinovat este“, și tot la aceeaș carte zice:

„Care, la mânia lovind va omori, va fi lovit cu armă, și tăind sau săgetând, sau împungēnd, sau împușcând va omori, să se omoare“.

„Iar de va fi lovit cu armă și va omori, să se pedepsească ca un ucigaș de beție“.

Iar la pravilele împērăteșci:

Cartea 60, titlul 39: „Cel ce cu aprindere de mânia va sevērși ucidere cu cuțit sau alt asemenea organ, ucigaș din cuget este și nu are nici îndreptare nici iertăciune“.

Și la sboliū în tălmăcie mai deslușit se arată chiar așă: „Cel ce poartă armă vătēmătoare și cu aceeaș va lovi pe altul, atunci acela fār' de indoială și cu socotintă și cu inimă și cu cuget spre ucidere a lovit“.

Iar pentru cei apērați de pedeapsă tot la aceeaș carte și titlu:

„Că cel ce este neajuns de 13 ani, și cel ce are nebulie cu lipsire de mințe, aceia de vor face ucidere, nuse osēndesc după pravila ucigașilor“.

„Iar cel ce la vârsta mai jos de 25 de ani, va face moarte, se pāreșce la judecată“;

Și iarăș:

„Cel ce a avut cuget a ucide pe cineva și măcar să nu-l ucidă, ci numai să-l rănească, ucigaș este, iar cel ce n'a avut cuget a ucide măcar să-l ucidă, nu este ucigaș; iar de a avut cineva și gând sau cuget să omoare sau nu, după organul ce a dat se dovedeșce“.

Deci fiind că acest vinovat, Barbu Catargiu, este la vârsta ca de ani 20 și măcar că după porunca pravilei se osēndeșce la moarte, dar fiind că iarăș pravila porunceșce zicēnd chiar așă:

„Osānda ucigașului, de va fi de cei de cinste

și de stare mare, este periorismos, adică la un surgun și închis acolo și tot avutul lui să fie în pradă, iar de va fi ucigașul din cei proști, să se supue sub sabie și dat hiarelor“.

Drept aceea, judecata găsește cu cale să i se facă vinovatului Barbu dedeapsă cu bătae în privești pentru a lui înfrânare și altor asemenea spre pildă și să se trimetă la o închisoare ținându-se în bună pază până își va veni la vîrstă, după pravilă, de 25 ani“.

La 25 maiu 1825, Domnitorul aprobă sentința dată.

Eră zi de duminică, lumea, pâlcuiri, pâlcuiri, de prin mahalale țîșnind în podul Mogoșoavei se îndreptă în spre Curtea domnească nu departe de hanul lui Filaret (astăzi Teatrul Național). Cu greu respintiașii puteau opri valurile de norod cari se îndeseau și voiau să intre în cuprinsul Curții domneșci, să aibă ocaziune de a privi la aplicarea pedepsei lui Bărbucică.

Emoțiunea fu mare în mulțime când marele armaș incungîurat de o ceată de armășei aduse înaintea scării Curții pe vinovat. Urcat pe treptele scării marele armaș dete citire sentinței domneșci în cuprinderea următoare:

„Io Grigorie D. Ghica VV., etc.

„Din cercetarea judecătii departamentului criminalion ce ni se arată printr'aceasta Anafora, îndestulindu-se Domnia mea de necuviincioasa faptă a acestui Barbu Catargiu, măcar că se cuvinea a-l osândi după căderea și măsura vinei lui precum pravila orînduește, Noi inse, cu a iubirei de oameni cumpenă, ușurându-i osânda cea cuviincioasă, hotărîm și poruncim dtale Epîstatule al Armășei, ca mai înteu să se pedepsească cu bătaie în privești, a te, la Domneasca noastă Curte și apoi să-l duci la monastirea Sărindariul, bîgându-l și țindu l în lanț, ca pe un nebul, în soroc de șease luni, ca doar își va veni în simțire și să plătească și toate cheltuelile ce se vor face la căutarea rînitului cu plata doftorilor, precum și de se va întemplă a muri rînitul, atunci să dea numitul taleri 5000 la muma rînitului, ca să-i fie spre mîngăere la a sa vîduvie, căci rămâne lipsită de ajutorul fiu-seu --“

Semnat Gr. D. Ghica Voevod.

Mulțimea sbucni în strigăte: Trăiască M. S. Vodă!

Trăiască dreptatea lui Vodă! Când auđi sentința dată.

Apoi marele cămăraș — porunci să se întindă covor, ca pentru boeri — și armășei mai mult mort decăt viu aședară pe covor pe boier...

Bătaia fu scurtă, dar rușinea lungă, nesfîrșită! ..

Pe când la Curtea domnească Bărbucică eră pedepsit, în casa logofetului Costacheiacă ce se pretrecea? Nefericitul tîner zăcea intins pe patul suferinților, iar la căpăteliul lui plîngea maica sa Nuța.

De-odată se deschide ușa și intră în cameră o frumoasă și bogat îmbrăeată jupăniță. Ea însăși Domnița Profira Ghica. sora lui Vodă. Ea aducea pe lângă dînsa pe Mărioara...

— Măna dtale, logofete Costache, îi zice Domnița. Și luându-i-o, la mirarea Nuței, — apropie de ea mîna Mărioarei.

— Fiți uniți... Biserica va sfinți unirea voas-

tră, copii sermani... Cât vei fi în picioare, logofete Costache, te voi cunună eu...

Apoi dete Nuței o pungă de arniciu rosă cu mai mulți icosari de aur... Dreptate a făcut M. S. Vodă; căsnicie trainică și fericită vom face cu ajutorul lui Dumnezeu.

Costache și Mărioara sărutară mîna Domniței Profira Ghica. Nuța o însoți pîna la poarta casei, podidind-o lacrimile:

— Dumnezeu să te respălătească cu bine, mărită Domniță, zise ea sărutînd mîna frumoasei sorori a lui Vodă, care se urcă în o călească mîndră, cu doi arnăuți la coada trăsurei.

V. A. Urechiă.

Colinda Liniî.

(Petru Dateă, bărbat în vîrstă. Vețel.)

— Ce rînd maico — ăsta-i rînd,
„De-cu-seară“ prin grădină,
„Miez-de-noapte“ la fereastă,
„Zori-de-ziuă“—n dușa noastă?
— Fica mea, bolunda¹ mea,
Mare ești, puțin pricepi.
Nici atăta nu pricepi
C'ăia-s pețitorii tei?
Vin la min', te cer pe tine
Și cer fico mult cu tine:
Cer plugul cu șase boi
Ș-o mîie dalbă de oi
Și cincî-zeci de berbeci —
— Din stava-i mare de cai
Numai murgu să mi-l dai!
— Nu te maico supără,
Că vin joi cu jocuri nooi
Și dumineci cu nedei.
Io la jocuri duce-m'oiu,
Și m'oiu prinde după el,
Și m'oiu prinde direpcel,²
Tot să-i cînt și el să-mi cînte,
Pașii lui sabașu³ lui.
— Diu pluguț cu șease boi
Lăsă-te-oiu maico pe doi,
Pe cei doi din napoi,
De-s în pîr mai mohoriți
Și-i cad maichii mai duriți.
Din miia-i dalbă de oi
Te-oiu lăsă pe zece oi,
Din cincî-zeci de berbeci
Lăsă-te-oiu pe cincî berbeci.
Din stava-i mare de cai
Numai murgul să ni-l dai,
Să ne fie de 'mprimblare.
De la noi pîna la voi
C'asta-i fala fraților
Și cinstea părinților,
Și te Lin-o veselește,
Că noi ție țî-o 'nchinăm,
Dalb-ai sănătate.

Culeasă de

E. V. Degan.

¹ Nebună.

² Drept.

³ Forma jocului.

SALON.

Originea pomului de Crăciun.

De câțva timp de când obiceiul „Pomului de Crăciun” a început a pătrunde și la noi, — mai ales prin familiile cu dare de mână, — e cunoscut aproape fiecărui român, ce e „Pomul de Crăciun”: un puț de brad, împodobit frumos și încărcat cu luminări, cari se aprind în seara de Ajunul Crăciunului. În gîuru-î se grupează toți membrii familiei și rude sau prieteni, își dăruiesc unii altora, care ce pot, mănâncă cu toții (mai ales fructe), beau și cântă cântece religioase.

Acest obicei este general în țările cari predominesc Romano-Catolicismul și Protestantismul. Precum creștinul ortodox nu-și poate închipui Paștele fără ouă roșii, tot astfel Romano-Catolicul și Protestantul nu-și pot închipui un Crăciun fără pom (Kristbaum.)

În fiecare casă și în localurile publice, care mai rămân deschise, se vede în seara „Sfântului Ajun” strălucind luminile pomului de Crăciun. În timpul serviciului divin al bisericii protestante din această seară (unicul serviciu de seară al acestei biserici), în altar, alături de pedestalul pe care se botează copiii, cu chipul unui copil (Isus) în vîrf, cu figuri de ingerași printre ramuri, încărcat cu bogăție de fructe naturale și artificiale învăluite în hârtie frumos și divers colorată, acoperit cu un zăbralic de fir auriu și argințiu, ce scilipeșce la lumina vie a nenumăratelor luminări de ceară, sau pere electrice stă pomul lui Christos.

Scopul meu nu e de a descrie aci însemnătatea pomului de Crăciun pentru acei cari îl au, nici de a desbate chestiunea dacă ar trebui să-l adoptăm și noi sau nu, ci numai de a arăta pe scurt originea acestui obicei practicat de mai bine de o mie de ani în Apusul Europei, fără a se ști când și unde și-a luat începutul.

Noi românii trebuie să privim cu oare-care mândrie națională la stabilirea faptului, că datina pomului de Crăciun nu e nici de origine germană și nici creștină, ci curat romanică. Da, să ne fălim că am avut strămoși cu datine și obiceiuri frumoase, care se păstrează încă și se observă cu o sfințenie de o lume întreagă și să ne silim a-i egală, nu zic adoptând pomul de Crăciun, ci căutând a imita virtutea lor, care la ei se consideră ca la ei acasă și-i plăcea a se împodobi cu titlul de „romanică”.

Vechii germani, germanii păgâni, n'au cunoscut nici o srbătoare în mijlocul iernei. Ceea ce spune tradițiunea despre srbătoarea *Iul*, a vechilor Scandinavi, nu datează decât din timpul de când creștinismul eucerise deja Nordul. Tot ce se povestește despre: coarnele, mistreții, srbătorile și voturile lui Iul, nu aparține timpului vechiu germanic, ci unuia mult mai nou. Ensuş cuvntul „Iul” nu era numele unei srbători, ci al unui timp nu mai scurt de 60 de zile, al uneia din cele șase părți, în cari

germanii împărțeau anul și anume a părții cuprinsă între jumătatea lui novembre și jumătatea lui ianuarie. Începutul anului era la germanii de West pe la jumătatea lui iulie, sau novembre, iar la germanii de Nord la mijlocul lui octombrie.

Cel dintîiu eveniment istoric care aduse cu sine o srbătoare în mijlocul iernei, fu adoptarea calendarului roman de neamurile germanice, pe la începutul erei creștine. Cu anul roman, împărțit în 12, germanii adoptară și începutul anului în ianuarie, cum se exprimau Romanii. — Calendele lui ianuarie erau una din cele mai mari srbători romane — srbătoarea populară per escellentiam — și ar fi fost o adevărată minune ca Germanii să rămână de parte de ea. Mai multe veacuri de ardund — în care legiuni romane se aflau în permanentă la Rin, în cari sute de mii de germani luptară sub vulturul roman în țările de pe litoralul Mediteranii, în care Galia, Bretania și Germania de Sud erau supuse stăpînirii romane, în care din jos de Rin înfloriau mari orașe romane și Longobardii, Goții și Vandalii își supuseră întregi provinciile romane — nu mai există o linie demarcativă între datinele romane și cele germane. Romanii împrumutară multe de la Germani, iar aceștia împrumutară la rîndu-le asemenea de la Romanii: cuvinte și idei, moravuri și drept, artă și știință, organizațiune militară și socială, cu un cuvnt: tot ce Romanii aveau demn de imitat. Chiar srbătoarea anului nou, cu toate particularitățile ei se numără la acestea. Și într'adevăr trecu cu atîta esactitate, că dupe secole Apostolul germanilor rămase umil de asemnarea moravurilor necreștine ale Allemanilor și Bavarilor cu cele romane. Cum în vechea Romă și în toată lumea romană până la Egipt era în us ca în ajunul anului nou să se încerce o masă — tabula fortunae — cu tot felul de lucruri, ca o preînchipuire a abundenței noului an, tot așa făceau și Germanii. Și cum femeile romane cătau a ghici secretele noului an din ramuri totdeauna verzi, din numărul și pozițiunea frunzelor, tot astfel în aceleași ceasuri se îndeletniciau acum femeile germane cu aceeași plăcută ocupațiune. Ramurile din pomul norocului — laurul și mslinul — jucau un rol însemnat în viața religioasă a Romei. Acestea erau aduse din pădure acasă, înfrumșeau și înveseliau cu verdeața și mirosul lor sălile și serviau în ceasul sfnt la descifrarea tainelor viitorului.

Nu e o rară aparițiune în istorie că forma supraviețuește cugetării, care i-a dat viață. Ramura din pomul norocului a supraviețuit întregii lumi romane păgâne. Din cauza prezicerii de viitor, cu care era unită, ea fu privită în creștinism ca ceva periculos pentru suflete. Sinodul al VI-lea ecumenic interzise obiceiul acesta cu rigoare, totuși nu-l putu stărpi. În inimile germanilor de la Rin, el prinsese rădăcină destul de adânci pentru a nu mai putea fi desrădăcinat de teama amenințărilor bisericii, de aceea el continuă a trăi.

Liberiu, episcopul Romei, despărți srbătoarea Nașcerii de a Botezului Domnului și o aședă la 25 decembrie. În anul 354 se srbă pentru prima dată, în biserica de Apus, Nașcerea Domnului la 25 decembrie. A trebuit să treacă câteva veacuri până ce această srbătoare să ajungă în strălucire Epifania, și mai multe altele până s'o întreacă. Lupta era cu atîta mai grea cu cât alături de Epifanie și pe partea

sa sta și anul nou, din popularitatea căruia se răfrânse mult asupra ei. Victoria deseversită fu purtată numai pe teritoriul german. Pe teritoriul roman a triumfat anul nou, care în unele părți — bine înțeles creștine — se contopi cu Epifania. În același timp germanii începură a socoti începutul anului la 25 decembrie și încercară în timp mai mult de 1000 de ani să răpească zilei de întei și șeasa ianuarie onoarea de a începe anul. Calcularea timpului de la „Nașcerea lui Christos“ începea nu numai din anul nașcerii, ci din ziua și chiar ora nașcerii lui Christos. Unită cu sêrbarea anului nou, Nașcerea Domnului deveni sêrbătoarea cea mai mare a iernii și covêrși prin splendoarea și popularitatea sa pe 6 ianuarie, care rămase numai ziua Botezului Domnului.

De acum începe ca noaptea, ce precede ziua Nașcerii Mântuitorului lumii, să fie considerată ca o noapte miraculoasă și în serviciul ei intră îndată datinele din vechime ale anului nou. Deja din secolul al cincilea puterea de imaginațiune a poeților creștini începă a atribui nopții Nașcerii Mântuitorului întemplări miraculoase. Până în timpul modern s'a susținut de bună credință, că aceste minuni se repetă în fiecare an în noaptea Crăciunului și nu e de mirat dacă și astăzi se vor mai fi gășind susținători ai acestei credințe în pătura poporului incult și printre rëndurile celor săraci cu duhul. Foarte de timpuriu se unii cu această credință datina romană de a rêsădi în vase plante și rămurele de pomi, care să inverdească și inflorească de anul nou. Se începă chiar a se crede că în ora în care s'a născut Mântuitorul, în fiecare an, pomii inverdeșe în livești, infloresc și poartă fructe.

După datele istoriei, cel dintei pom de Crăciun, în felul celui de astăzi, îl aflăm în Strassburg în anul 1605. El constă dintr'un brad aședat pe o bucată de lemn de formă pătrată, împodobit cu trandafiri artificiali, făcuți de hârtie, cu mere, turtișoare, diferite zaharicale și beteală, dar fără luminări. Luminările încep a fi întrebuințate mult mai târziu, sau pentru a ținea locul florilor naturale cari lipsiau, sau ridicându-se de pe masa cu daruri pe crăcuțele pomului, în ori ce caz înse și pentru a da pomului o mai frumoasă vedere prin strălucirea lor.

Pentru înteia oară se întelnesc în anul 1757. Înlocuirea ramurilor înflorite prin bradul împodobit cu flori artificiale a făcut să se întunece și să se uite cu totul obișnuința de a cătă să se prezică viitorul după înflorirea ramurilor și biserica, care numai contra acestei usuante eră, luă singură sub protecțiunea sa pomul de Crăciun, înlesnind răspândirea lui cu cea mai mare repeđiciune. Prin artificialitatea sa pomul deveni mai general, căci el se găsiă de vëndare în mi și sute de mi de exemplare. Prin împodobirea sa artistică el luă asemeni parte la dezvoltarea gustului și a industriei artistice a timpului. Mulțimea luminilor îl transformă într'un fel de candelabru stătător, care răspândeșe în cameră nu numai lumină, ci și frumos miros de răsina.

Un secol a trebuit pomului de Crăciun, după ce și-a ajuns forma sa tipică, ca să cucerească toată Germania și numai o altă jumătate de secol, ca să se răspândească în tot apusul Europei și să se coboare și în jos de alungul țermurilor Dunării până la noi Români.

Ioan Mihăilescu.

N. Petra-Petrescu.

— La portretul din nr. acesta.—

Cel mai vechi funcționar al institutului de credit și economii „Albina“, singurul care a servit de la înființare și pân' acuma, dl N. Petra-Petrescu, se retrage la finea acestui an în pensie.

A petrece aproape trei decenii în muncă cinstită, stând neconținut la postul său, iată un titlu la recunoștința și stima obștei. Ne facem dar o datorie improspetând pe coloanele revistei noastre activitatea acestui bărbat.

Nicolae Petra-Petrescu s'a născut în 1848 în comuna Ibăneșei, în munții osticii ai Ardealului, în comitatul Mureș-Turda, din părinți țeranî. A început să-și facă studiile în Reghinul-săsesc, le-a continuat în Bistrița, apoi la Blaș, unde a terminat gimnasiul.

Înscriindu-se în cursul de teologie din Sibiu, a făcut cunoștința lui Visarion Roman, care l-a îndemnat să între ca funcționar în institutul „Albina“, ce tocmai se înființă. Densul primi și din momentul acela și pân' acuma a ramas neconținut în serviciul aceluî institut. Întei a servit la centrala din Sibiu, apoi a trecut la filiala din Brașov, unde în anii din urmă a ținut postul de diriginte.

Afară de cariera sa financiară, dl N. Petra-Petrescu are la activul său și o frumoasă activitate literară, care s'a manifestat în douè-spre zece publicațiuni beletristice, economice și financiare, din cari unele s'a publicat sub pseudonimul „Moșul“.

Asemenea și în viața publică socială ș-a dat concursul. A fost mulți ani conducătorul Asociațiunii pentru sprijinirea învêțăcelor și sodalilor români din Brașov. Este cassarul Societății pentru crearea unui fond de teatru român.

Zelul său neobosit de sigur nici după retragerea la pensie nu-l va lăsă să nu-și dea și în viitor concursul său la tot ce e bun, frumos și românesc.

Disparațiã soarelui.

Soarele s'a arătat cam rar în ultimele șeptemâni, astfel încât strălucirea lui ne pricinueșce o bucurie îndoită.

Bărbații cari se ocupă cu știința se interesează mai mult când soarele nu luceșce. Astfel celebrul astronom englez Sir Robert Hall a ținut zilele trecute o conferință la Londra în care a comunicat numeroșilor sei spectatori trista șcire că soarele se micșorează din ce în ce mai mult.

Aceasta este în adevêr un fapt, care este cunoscut de mult, înse astronomul englez este cel dintei care a calculat cu esactitate restrângerea diametrului soarelui. Aceasta este „pe zi“ de aproape 23 c. m. De oare-ce diametrul soarelui are o lungime de 1.376.000 kilometri, putem să fim de o cam dată fără grijă.

Cu toate aceste trebuie să privim cu tristetă faptul că soarele pierde pe an 8 km. din diametrul său; că pe timpul lui Vergil eră mai lung cu 80 km. și că peste 8600 ani diametrul se va reduce la jumătate.

Se poate ușor constată ce micșorare uimitoare a masei soarelui corespunde reducerii diametrului.

Peste 8600 ani oamenii nu vor mai avea nici

lumină nici căldură de la soare. Ochiul lor mare îl vor eși din orbite, ca și la animalele care trăesc în semi-întunecul apelor. Fructele nu se vor mai coace; toată vegetațiunea va peri; puterea și viața se vor retrage cu încetul de pe pământ.

Spiritele naive vor putea face reflecțiunea: Oamenii se vor aprovisiona cu cărbuni, ca să nu degere de frig. Durere înse că toate depozitele de cărbuni vor fi sfârșite. Oamenii nu se vor mai putea acoperi cu blănuri, de oare ce toate animalele cu blană vor peri. Oamenii tremurândă de frig, goală și lipsită de vin și de cântece, va cere ca și Aiax dar însădar, o ultimă rază de soare ca să poată muri

Să ne curățim limba.

— Rubrică permanentă. —

Fiecare funcționar public își începe cariera după câștigarea unei diplome.

Mijloacele prin care se pot câștiga aceste diplome, din nenorocire sînt foarte multe; dar lumea nici nu prea judecă prin ce mijloace s-a câștigat cutare și cutare diploma, se mulțamește numai dacă o are.

Aceste împregiurări nici pe mine nu me privesc. Ceea ce me privește de astădată, e întrebuintarea abuzivă și fără rost a cuvîntului: *diplomat*.

Toată lumea știe că un inginer, un profesor, un învățător etc. etc. nu pot să funcționeze fără diplomă. Și dacă o știe asta toată lumea, oare ce rost ai să te subștii: inginer diplomat, profesor diplomat, învățător diplomat? etc. etc.

Mai de mult oamenii erau mai practici în privința aceasta: scrieau diplomele pe pergament. De ar fi și acum așa — cel care vrea să-l știe toată lumea că e *diplomat*, ar putea să-și lege diploma în grumaz. Așa ar putea să-și potolească setea de glorie și mărire!

Iosif Stanca.

LITERATURĂ.

Scrieri noue de Riria. Aflăm din „Archiva” de la Iași, că eminenta noastră colaboratoare dna Riria în curînd va scoate al treilea volum de scrieri ale sale. Acesta va purta titlul: „Cânturi noue”. După acesta va urma al patrulea volum: „Cânturi vechi”. Volumul „Cânturi noue” va fi însoțit de portretul autoarei.

Studiu asupra lui Creangă. Aflăm tot din „Archiva”, că dl Emilgar, colaborator al aceleia reviste lucrează la un studiu complet asupra marelui povestitor Ioan Creangă. Aceasta lucrare va cuprinde cele câteva articole puțin cunoscute ale lui Creangă, numeroase facsimile, cât și publicarea fragmentară a „Povestilor” și „Amintirilor din copilărie” întocmai după manuscrisurile remase.

Academia Română a ținut ședință publică vineri la 5/18 decembrie după amiază, sub președinția dlui I. Kalinderu. — Dl *Gr. Ștefănescu* a citit odă de seamă despre congresul internațional de geologie din Paris, la care dsa a luat parte ca delegat al Academiei Române. — Dl dr. *V. Babeș* a vorbit a-

poi despre operele științifice ale drului N. Kalinderu, arătând ce importanță au avut pentru dezvoltarea științei medicale. Din 60 de diferite scrieri, 28 au fost publicate în limba franceză; lumea medicală străină le apreașă așa cum înalta lor valoare științifică o merită. Cea mai mare parte din scrierile sale românești au fost reproduse în reviste medicale din străinătate. Cel mai remarcabil este studiul setii asupra leprei. Drul Kalinderu a fost întemeietorul unui mare număr de reviste medicale române, la care eră primul și cel mai neobosit colaborator. Unul din succesele cele mai mari din viața drului Kalinderu, a fost înse strălucita sa participare la congresul medical internațional din Berlin, din 1897, când comunicările sale au fost primite cu adevărate ovațiuni de lumea științifică — ovațiuni ce în mare parte se răsfrîngeau și asupra țării sale. Dl dr. Babeș termină, spunînd că și-a îndeplinit o sfântă datorie arătînd, în fața Academiei, valoarea operelor aceluia care a contribuit așa de mult la ridicarea științei medicale în România.

Istoria comerțului la Români. *Premiul Hagiv-Vasile*, de 5000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1906 a Academiei Române unei cărți scrise în limba română și publicate în timpul de la 1 noiembrie 1899 până la 31 octombrie 1905, al cărei cuprins va fi: „Istoria comerțului la Români”, sau „starea actuală a comerțului în România, sau studii asupra legislațiunii comerciale în Statul român, sau ori ce alte subiecte privitoare la comerțul român”. — Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 6 exemplare, a cărților propuse pentru concurs, este până la 31 octombrie 1905.

TEATRU și MUSICĂ.

Drama dnei Riria pe scena din Iași. „Elvira” drama escelentei noastre scriitoare, care se ascunde sub pseudonimul „Riria”, s’a reprezentat de curînd în Teatrul Național din Iași. Rolul prim a fost ținut de dsoara Agata Bârsescu, care debută atunci la Iași. Succesul, precum aflăm din ziarele ieșane, a fost deseversit; autoarea, chemată în mai multe rânduri la rampă, a fost salutată cu aplauze entusiaste. „Elvira” nu e numai o operă literară, ci și o puternică scriere dramatică, a cărei acțiune simplă, dar condusă perfect, ține pe spectatori în atențiune, de la început până la sfârșit. Caracterele tuturor persoanelor sînt desemnate în mod puternic de o mână stăpână.

Călușerul și Bătuta pe scena unguerească. Trei zile înainte de Crăciunul apusenilor, societatea unguerească din Oradea-mare a aranjat niște serbări filantropice, cari au culminat în reprezentațiile teatrale ale diletanților date în teatrul local. S’au cântat și dansat, s’au jucat piese și monologuri și în sfârșit s’au aranjat tablouri vii. În șirul diletanților s’a presintat și tinerimea română, jucînd în costum național și acoperiți de aplauze entusiaste, dansurile noastre populare: Călușerul și Bătuta. Succesul a fost atât de mare, că la dorința generală, în seara a doua dansurile s’au repetat și tinerii dansatori români au fost chemați mai de multe ori înaintea rampei, salutați cu un ropot de aplauze. Luînd cu plăcere act de acest succes, însemnăm numele tinerilor cari au reprezentat cu atîta bravură dansurile

românești: Augustin Gitta (vătăzul), Eugen Feier, Alesandru Marcu, Traian Sfurle și Ioan Cărăian.

Dșoara Agata Bârsescu în America. Ziarele anunță, că dșoara Agata Bârsescu terminându-și turneul în Moldova, are să plece în America, unde este angajată cu 100.000 de dolari.

Concertul dlui D. Popovici în Sibiiu, dat în duminica trecută, a reușit escelent. Dna Lercher fiind indispusă, concertul s'a ținut cu concursul dnei Crișan.

O nouă operă românească. Revista „România Musicală” din București serie, că compositorul G. Cosmovici a scris o operă nouă. Libretul e scos din piesa „Mărioara” a reginei Elisabeta a României. Se zice că noua operă română e foarte reușită. Ea se va reprezenta pe scena Teatrului Național din București.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Neaprobarea alegerii episcopesci de la Arad, pe care am semnalat-o în nr. trecut, s'a adeverit. Actul oficial, semnat de ministrul de culte Wlassics, a sosit la Esc. Sa arhiepiscopul și mitropolitul Ioan Mețianu în sâmbăta trecută. Ministrul încunoscându-și pe mitropolitul, că Majestatea Sa n'a întărit alegerea, îl invită să facă cât mai curând dispozițiile trebuitoare pentru îndeplinirea scaunului episcopesc vacant.

Alegere de protopresbiter în Brașov. Luni s'a făcut la Brașov alegerea de protopresbiter gr. or. în locul părintelui Petric care s'a retras în pensie. Alegerea a fost condusă de protopresbiterul Ioan Papiu din Sibiiu, ca comisar consistorial. Resultatul votului: părintele protopresbiter on. Vasile Voina a obținut 60 de voturi, părintele protopresbiter Traian Mețianu de la Zerneșei 5.

Noul protopop gr. cat. al Sibiiului. Consistoriul mitropolitan din Blaș a numit protopop în Sibiiu pe dl Nicolae Togan, fostul administrator al acestui cerc protopopes.

Promoțiune la universitatea din Budapesta. Dl *Dumitru Ștefan*, candidat de avocat din Sibiiu, a fost promovat la universitatea din Budapesta doctor în drept.

Examen de profesor. Dl *Vasile Lohan* a făcut la universitatea din Budapesta examen de profesor.

C E E N O U ?

Hymen. Dl *Ieremie Leucuța*, absolvent de teologie din Coroiu, s'a logodit cu dșoara *Emilia Albiciu* din Nădab, comitatul Arad.

Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina s-a ținut adunarea generală în duminica trecută la Cernăuți. S'a constatat cu bucurie progresul societății, care a înființat internatul de băieți în care se adăpostesc 160 de elevi și a realizat palatul național unde se întrunesc toate societățile culturale românești.

Conferențele de la Atenui din București au început duminică la 8/21 decembrie. Discursul de deschidere a fost rostit de dl Gr. G. Tocilescu, după care tot dsa a ținut prima conferință, vorbind despre „arhiepiscopul și mitropolitul Andrei baron de Șaguna”.

Conferința literară a dnei B. Baiulescu, ținută duminica trecută în Brașov, în folosul mesei studenților, a avut următorul titlu: „Studiu din lirica franceză: Victor Hugo, Leconte de Lisle și Jose Maria de Herodia”. Conferința, care a ținut o oră, a reușit escelent. Autoarea a fost aplaudată.

Personal. Dl *Aurel Radu*, subjude la judecătoria cereuală din Vinga, a fost numit jude la tribunalul din Timișoara.

Reuniunea română de agricultură din comitatul Sibiiu se va întruni în adunare generală în Bungard la 28 decembrie n. la orele 11 din zi, sub presiunea dlui Dem. Comșa, secretar dl Victor Tordășianu.

Licuidarea societății comerciale „Concordia” din Sibiiu. Câtă vreme institutele noastre de bani progesează frumos, cu societățile comerciale n'avem noroc de loc. Câteva au și licuidat, iar altele numai vegetează. Zilele trecute a decis să licuideze „Concordia” din Sibiiu, constatând că pierderile se ureă peste jumătate din capitalul social, adică la 102.509 cor. 65 fileri. Trist, dar adevărat.

Un nou inginer român. La polytechnicul din Budapesta a obținut diploma de inginer dl Victor Mandeal.

Au murit: *Nicolae Mocan*, comerciant în Brașov, membru al mai multor societăți de binefacere, la 4/17 decembrie, în etate de 45 ani; — *Ioan Florian*, fost comerciant în Brașov, la 5/18 decembrie, în etate de 93 ani; — *Eulampiu Negrea*, preot gr. or. român în Feldioara-săsească, la 5/18 decembrie, în etate de 29 ani; — *Hortensia Albu n. Tomi*, soția preotului gr. or. Aurel Albu în Cefa, Bihor, la 8/21 novembre, în etate de 28 ani.

D I N L U M E.

Krafft Ebing a murit. Renumitul specialist al boalelor de nervi, Krafft Ebing, a murit la Graz, în 22 decembrie, în etate de 62 ani.

Maniile regale. Regii, ca și simplii muritori, nu sunt scutiți de „ticuri”. Iată câteva luate la întâmplare dintr'o revistă engleză: Eduard VII suferă de mania „cântăririi”. El are o basculă automată în fiecare din castelele sale și ori cine vine să-l facă o vizită trebuie să se cântărească la sosire și la plecare, după ce a stat câtuva timp acolo. De obicei, oaspeții regelui sporesc totdeauna în greutate. Asta dovedește că mâncarea e bună. Grațioasa regină Alexandra are un alt mic „tic” destul de ciudat: moneda pe care o pune în punga ei, trebuie să fie strălucitoare ca o oglindă. Așa dar ea nu lasă să intre în punga-i regească nici o livră sterlingă, nici un schiling, nici un penny, care să nu fi fost de mai înainte frecată și lustruită ca un parchet. Dacă cumpără ceva într'un magazin și i se dă restul, ea nici nu-l atinge măcar să-l lasă, ori roagă pe dama de onoare să-i păstreze acei bani până ce vor fi fost lustruiți. — Curioasă de asemenea e și mania regelui Portugaliei: el nu poate bea de două ori din acelaș pahar, nici să golească o cupă până la fund. Așa că, de îndată ce a atins cu buzele marginea unui pahar, el trebuie repede înlocuit și umplut din nou. În sfârșit Tarul are și el o manie: El nu poate dormi decât într'o păreche de cearșafuri dintr'o

pânză foarte fină, țesută în special pentru el și având monograma sa.

Târgul amoresaților. La Arion s'a deschis târgul anual al amoresaților. Acesta e un vechi obicei, care e observat cu scrupulositate. În ziua de Sf. Nicolae sosesc din toate orașele și localitățile provinciei Luxemburg, care, trăsură și tot soiul de vehicule, aducând la târg pe țărani și pe amoresați. Cei dintâi vin de a târgui câte ceva, cei d'al doilea spre a-și căuta sau un bărbat, sau o nevestă. Flăcăii și fetele se îmbracă în costumele lor cele mai frumoase. De dimineață tinerii se află la cafea, unde beau, glumesc și fac planuri de logodnă. La amiază apoi tinerii, cari au pus ochii pe vr'o fată, cumpără un dar ce se numește sf. Nicolae spre a-l oferi preferitei lor. Seara e dans. Dar acestea nu sunt decât pregătirile de nuntă, care dacă nu se opun părinții, se celebrează la târgul din ianuarie. În aceste afaceri delicate intervine întotdeauna un heiligman, un fel de samsar, care prezintă pe tinerii unul altuia. În timpul de preparare pentru nuntă, heiligmanul mânăncă și bea sau în casa ginerelei sau în casa miresei. După logodnă el primește o plată, conform zestrei. În ziua nunții el e primul invitat, mireasa i dăruiește o păreche de ghetete noi, iar ginerele un joben.

Copil crescut de o ursoaică. E o istorie americană, se pricepe după titlu, și o povestesc ziarele din New-York. Doi vânători găsiră într'o pădure la Gordon Heights, regiune muntoasă în Pensilvania, o ursoaică jucându-se cu un copil foarte murdar și pe jumătate gol. Curioșii vânători se apropiară și recunoscură în copil pe fiul unui locuitor din satul lor. Copilul fusese răpit cu câteva luni înainte de un individ, care era amoresat de mama lui, dar de care fiind respins, voise prin acest chip să se răsbune pe densa. Însedar părinții disperați căutară copilul pe care-l credeau mort. Vânătorii uciseră ursoaica și luară pe copil, pe care-l duseră la părinții lui. Sermanul copil, care avea doi ani în momentul răpirei, uitase deja să vorbească și urlă ca un urs; nu știea nici să stea drept, ci mergea d'abușele.

Abonament nou la „Familia“.

Încehându-se în curând anul 1902, rugăm pe toți cei ce doresc să aboneze revista noastră „Familia“ în anul viitor, să răspundă costul de abonament și anume: pe un an 16 coroane, pe 1/2 de an 8, pe trei luni 4; pentru România pe an 20 lei.

Abonanții noștri noi, precum și aceia cari în anii trecuți nu le-au comandat, vor primi gratuit doue tablouri mari, naționale românești și anume: „Ștefan cel Mare și aprodul Purice“ și „Ștefan cel Mare pe patul de moarte“. Amândouă aproape de câte un metru, sunt executate în 16 colorii, escelent, încât pot să decoreze ori ce casă românească. Prețul lor de librărie este 8 coroane. Abonanții noștri n'au a trimite decât o coroană pentru impachetare și francare. Cei ce comandează numai unul, au a trimite 60 fileri. Ca premiu extraordinar, la cele 2 tablouri, se dă — fără a mai plăti nimic — portretul reginei poete Carmen Sylva în costum național.

La aceste tablouri inse au drept numai aceia cari răspund abonamentul înainte pe un an sau pe

jumătate de an; cei ce se abonează numai pe câte trei luni, nu pot să reclame tablourile.

Toți abonanții noștri, chiar și cei de pe trei luni, pot să-și comande la noi cu prețul redus la o coroană, următoarele scrieri de Iosif Vulcan: „De la sate“, nuvele, „Gărgăunii dragostei“ și „Măta cu clopot“ comedii, „Nunta lui Pêrjol“ (pentru copii), „Prima rochie lungă“ monolog.

Oradea-mare 12/25 decembre 1902.

Redacția și editura „Familiei“.

Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDĂS NR. 14/296b.)

Abonați Calicul,

ziar humoristic și satiric cu multe ilustrațiuni, care la 1 ianuarie 1903 se va edă în broșuri lunare, în al XVI-lea an de la nascerea sa.

Abonamentul: Pentru Austro-Un-garia pe an 6 coroane; pe 1/2 an 3 coroane; pentru România și streinătate pe an 7 lei; pe 1/2 an 3 50 lei.

La 10 abonamente, unul se dă rabat.

Abonamentul se trimite la: Adminis-trația Calicului în Sibiiu (Nagyszeben)

Administrația Calicului.

BIHOREANA

institut de credit și economii
societate pe acții

în ORADEA-MARE.

Capital social 600.000 coroane.

1. Primește bani spre fructificare pe lângă libele de depuneri, sau în cont curent și după banii depuși spre fructificare plătește interese de 5%. Darea după interesele de depuneri o plătește institutul.

2. Acoardă împrumuturi ipotecare.

3. Acoardă împrumuturi simple țărăneșe pe obligațiuni cu caventi (credite personale țărăneșci.)

4. Escomptează cambii (polițe), efecte și pretensiuni sigure cătră casse publice cu scadențe fixe.

5. Acoardă împrumuturi pe lângă amanetare de efecte (lombard).

6. Acoardă credite cambiale și de cont curent cu acoperire ipotecară, sau de alta natură.

7. Îngrigește afaceri economice și tot felul de afaceri de bancă.

10-10

Diracțiunea.